

Juli 2015

**KREDIET EN OVERMATIGE SCHULDENLAST:
BELANGRIJKSTE EVOLUTIES VAN DE CENTRALE
VOOR KREDIETEN AAN PARTICULIEREN TOT EIND
JUNI 2015**

*Analyse uitgevoerd voor het Observatorium Krediet en Schuldenlast door
Duvivier R. (Economist)*

Place Albert 1er 38
6030 Marchienne-au-Pont
België
Tel.: 071/33.12.59
Fax: 071/32.25.00

Uit onze laatste analyses van de cijfers van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP)¹ blijkt dat het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast in België de afgelopen jaren is toegenomen. Die vaststellingen waren gebaseerd op de evolutie van de betalingsachterstand bij kredieten en op de statistieken over de procedure van collectieve schuldenregeling.

Aangezien de economische conjunctuur in 2014 ongunstig was, is het niet verwonderlijk dat we ook dit jaar moeten vaststellen dat de statistieken die de financiële problemen van de huishoudens weergeven, in de verkeerde richting zijn geëvolueerd. Hoewel voor 2015 een verbetering van de economische conjunctuur in België in het vooruitzicht wordt gesteld, blijft die broos. Het vertrouwen van de huishoudens neemt toe en de groei van het bbp zal zich naar verwachting doorzetten en 1,3 % bereiken (OESO-prognose) tegenover 1,1 % in 2014. In 2012 en 2013 waren de groeipercentages nauwelijks positief (respectievelijk 0,1 % en 0,3 % voor 2012 en 2013). Omdat het scheppen van werkgelegenheid in 2015 beperkt dreigt te blijven, zal het werkloosheidspercentage naar verwachting op hetzelfde peil blijven dan in 2014, meer bepaald 8,5 % (prognoses NBB en OESO), tegenover 7,6 % in 2012. Het economisch herstel begint merkbaar te worden, maar het 'sociaal herstel' laat nog op zich wachten. Het is dan ook weinig waarschijnlijk dat we de volgende maanden een echte daling van de problematische schulden en de overmatige schuldenlast zullen zien. Hoe zit het echter in de praktijk?

Hierna analyseren we de belangrijkste gegevens van de CKP die nu al voor de eerste 6 maanden van 2015 beschikbaar zijn. Voor zover mogelijk zullen we de evoluties voor heel 2015 extrapoleren om na te gaan of de negatieve ontwikkelingen van de afgelopen jaren zich in 2015 al dan niet zullen doorzetten. Naast de analyse van het aantal gevallen van problematische schulden stellen we ook enkele statistieken voor over de evolutie van het aantal toegekende kredieten aan particulieren.

¹ www.observatoire-credit.be, Analyses en studies tekst met als titel 'Ontwikkeling van de gegevens 2014 van de Centrale voor Kredieten: stijgend aantal toegekende hypothecaire kredieten en almaar meer betalingsachterstand'.

1. Evolutie van het aantal geregistreerde contracten

In de loop van 2014 werden 1,4 miljoen nieuwe kredietcontracten in de CKP geregistreerd (zie tabel 1). Tijdens de eerste 6 maanden van 2015 bedroeg het aantal geregistreerde nieuwe contracten in de Centrale bijna 881.000 eenheden. Als het aantal geregistreerde nieuwe contracten zich tegen hetzelfde tempo als in de eerste 6 maanden van het jaar doorzet, zullen we eind dit jaar een totaal van 1,7 miljoen geregistreerde nieuwe contracten halen. Als we 2011² buiten beschouwing laten, ligt dit cijfer hoger dan het aantal nieuwe contracten dat de vorige jaren werd geregistreerd (gemiddeld 1,45 miljoen nieuwe contracten in de periode 2007 tot 2010 en 2012 tot 2014). 2015 lijkt gekenmerkt door een vrij sterke stijging van het tempo waarmee nieuwe kredieten worden toegekend.

**Tabel 1 – Evolutie van het aantal nieuwe toegekende overeenkomsten
(totaal en per categorie van overeenkomst)**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Eind juni 2015	Schatting aan het eind van 2015
Lening op afbetaling	500.949	539.313	525.507	511.228	552.652	480.424	511137	508863	291804	583608
(evolutie in %)	/	7,70%	-2,60%	-2,70%	8,10%	-13,10%	6,39%	-0,44%	/	14,69%
Verkoop op afbetaling	208.067	187.477	167.936	159.056	134.547	100.444	88194	87587	36697	73394
(evolutie in %)	/	-9,90%	-10,40%	-5,30%	-15,40%	-25,30%	-12,20%	-0,69%	/	-16,20%
Kredietopening	506.060	556.744	493.617	492.971	3.172.723	510.462	538038	409067	189195	378390
(evolutie in %)	/	10,00%	-11,30%	-0,10%	543,60%	-83,90%	5,40%	-23,97%	/	-7,50%
Hypothecaire lening	263.250	258.902	290.420	350.397	402.271	321.261	294785	443782	364157	728314
(evolutie in %)	/	-1,70%	12,20%	20,70%	14,80%	-20,10%	-8,24%	50,54%	/	64,12%
Totaal aantal overeenkomsten	1.478.326	1.542.436	1.477.480	1.513.652	4.262.193	1.312.591	1432154	1449299	881853	1763706
(evolutie in %)	/	4,30%	-4,20%	2,40%	181,60%	-66,90%	9,11%	1,20%	/	21,69%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

In 2014 hebben we een vrij sterke toename van het aantal hypothecaire kredieten vastgesteld, terwijl het consumentenkrediet lichtjes afnam. Hoe zijn deze beide kredietvormen – afzonderlijk beschouwd – in de loop van de eerste 6 maanden van 2015 geëvolueerd?

In het eerste semester van dit jaar werden 291.000 nieuwe contracten voor een lening op afbetaling in de Centrale geregistreerd. Indien gedurende de volgende 6 maanden het aantal registraties zich doorzet tegen een tempo van 48.600 nieuwe contracten voor een lening op afbetaling per maand, zullen we eind 2015 uitkomen op 583.000 nieuwe leningen op afbetaling tegenover 508.000 in 2013. Dit is een toename met 14,69 % ten opzichte van eind 2014. Op lange termijn is het gebruik van de verkoop op afbetaling duidelijk gedaald. Zoals blijkt uit tabel 1 heeft deze evolutie een structureel karakter: tussen 2007 en 2014 is het aantal geregistreerde nieuwe contracten voor een verkoop op afbetaling blijven

² 2011 lijkt een uitzondering op de trend die zich in tabel 1 aftekent: in dat jaar werden 4,2 miljoen nieuwe kredietcontracten in de CKP geregistreerd, tegenover respectievelijk 1,5 miljoen in 2011 en 1,3 miljoen in 2012. Wat verklaart dit feit? Tot in 2010 vielen kredietopeningen van minder dan 1250 euro die binnen 3 maanden moesten worden terugbetaald (ook wel 'overschrijdingskredieten op een bankrekening' genoemd), niet onder de wet op het consumentenkrediet. Met ingang van december 2010 zijn deze kredieten wel aan de wet op het consumentenkrediet onderworpen en moeten ze in de Centrale worden geregistreerd. Heel wat al bestaande contracten voor een kredietopening werden hierdoor in de loop van 2011 in de Centrale geregistreerd. In de loop van 2011 bedroeg het aantal geregistreerde nieuwe kredietopeningen bijna 3,2 miljoen tegenover 492.000 nieuwe contracten een jaar eerder. 2011 moet dus gezien worden als een uitzondering als gevolg van de wetswijziging; in 2012 werd de normale gang van zaken hersteld.

dalen van 208.000 contracten in 2007 naar 87.000 contracten in 2014. In de eerste 6 maanden van 2015 zet deze dalende trend zich door.

De trend is duidelijk negatief voor kredietopeningen. Tijdens de eerste 6 maanden van 2015 werden slechts 189.000 nieuwe kredietopeningen geregistreerd. Als de trend van deze 6 maanden zich doorzet, zal het aantal nieuwe kredietopeningen eind 2015 378.000 eenheden bedragen, wat 7,5 % minder is dan in 2014 en 24,4 % minder dan het jaarlijks gemiddelde voor de periode van 2007 tot 2010 en van 2012 tot 2014.

Hoe zijn deze trends te verklaren? Begin 2015 zat de index van het consumentenvertrouwen op een hoger niveau dan in 2014. Bovendien was voor 2014 economisch herstel aangekondigd. In dergelijke omstandigheden is het logisch – zoals blijkt uit de evolutie van de leningen op afbetaling – dat consumenten hun toevlucht tot krediet nemen. Deze iets gunstigere economische conjunctuur verklaart echter niet de evolutie die de kredietopeningen ondergaan. Die mag niet zo worden uitgelegd dat kredietopeningen minder worden gebruikt. Zoals toegelicht in het laatste rapport van de Centrale voor Kredieten, is deze daling die al in 2014 werd vastgesteld, vooral het gevolg van de aflopende operatie waarbij sommige kredietverstrekkers bepaalde vormen van kredietopeningen door nieuwe producten hebben vervangen. Juridisch gezien hebben deze omzettingen in de loop van 2012 en 2013 tot de registratie van nieuwe contracten in de Centrale geleid, hoewel we er *de facto* van kunnen uitgaan dat het om een voortzetting van al bestaande kredietopeningen ging. De vastgestelde dalingen in 2014 en begin 2015 vallen samen met het einde van dit type registraties. Het gaat met andere woorden gewoonweg om een 'technisch effect'.

Wat is er met het hypothecair krediet gebeurd? Sinds het begin van dit jaar werden 364.000 nieuwe contracten voor hypothecair krediet in de Centrale geregistreerd. Tegen dit tempo zullen in 2015 in totaal 728.000 nieuwe contracten voor hypothecair krediet in de Centrale worden geregistreerd, hetzij 64,12 % meer dan in 2014. 2014 werd al gekenmerkt door een vrij forse stijging van het aantal toegekende contracten voor hypothecair krediet (+ 50,54 %). Het aantal nieuwe contracten voor 2014 en begin 2015 lijkt ruim hoger te liggen dan het jaarlijks gemiddeld aantal toegekende contracten in de periode tussen 2007 en 2013: dat aantal bedroeg 311.000. Vanwaar deze records in 2014 en in het eerste semester van 2015? De rente is momenteel erg laag. In 2014 bedroeg de vaste rentevoet voor nieuw toegekende contracten voor hypothecair krediet om en bij 3 %, tegenover bijna 6 % in 2003 (gegevens NBB). Deze lage rentevoeten hebben sommige huishoudens ongetwijfeld tot kopen aangezet, maar veel meer gezinnen grepen deze lage rente aan om opnieuw over bestaande kredietcontracten te onderhandelen om een interessantere rente te krijgen. Uit de gegevens die de Beroepsvereniging van het Krediet (BVK) over hypothecair krediet heeft gepubliceerd (zie tabel 2 hierna), blijkt dat hoewel de herfinancieringen zich in 2014 en in het eerste semester van 2015 heel snel ontwikkelden, het aantal toegekende kredieten voor alle doeleinden is gestegen. De kredietnemers hebben deze gunstige situatie zonder meer aangegrepen om in vastgoed te investeren. We merken ook dat interne herfinancieringen niet in de gegevens van de BVK (tabel 2) zijn opgenomen, terwijl dit in de gegevens van de CKP (tabel 1) wel het geval is. Dit verklaart de vastgestelde verschillen in het totaal aantal toegekende contracten in 2014 en begin 2015 tussen de CKP en de BVK. Volgens de gegevens van de BVK werden in de periode van begin 2014 tot eind juni 2015 420.000 nieuwe contracten toegekend; volgens de gegevens van de CKP gaat het om 807.000 contracten³. Tussen 2013 en de periode die 2014 en het eerste semester van 2015 omvat, is het aantal toegekende contracten met 81,05 % toegenomen als we uitgaan van de cijfers van het BVK, tegenover 174 % volgens de cijfers van de CKP. Dit verschil in groeipercentages wordt vooral verklaard door het grote aantal interne herfinancieringen dat in de gegevens van de Centrale is opgenomen, maar niet in die van de BVK. Dit doet ons ook vermoeden dat de toename die we vaststellen in de cijfers van de CKP vooral verband

³ We wijzen er ook op dat kredietgevers in bepaalde omstandigheden genoodzaakt zijn om ter correctie een contract dat in de CKP is geregistreerd, te vervangen door een ander contract. In deze gevallen beschouwt de CKP dit als een nieuwe registratie, terwijl de BVK hiermee geen rekening houdt. Deze herinschrijvingen kunnen een niet te verwaarlozen impact hebben, bijvoorbeeld wanneer een kredietverstrekker beslist om na de overname van een portefeuille de overgenomen contracten te hernoemen. Dit alleen kan echter niet de verschillen verklaren die werden vastgesteld tussen de gegevens van de CKP en de BVK voor de onderzochte periode.

houdt met dit type herfinanciering. Uit de cijfers van de Centrale blijkt ook dat hoewel het aantal toegekende contracten met 64,12 % is toegenomen in het eerste semester van dit jaar, het aantal uitstaande hypothecaire kredieten slechts met 0,76 % is gestegen. Dit toont aan dat de grote evolutie in het aantal toegekende hypothecaire kredieten vooral te wijten is aan al bestaande contracten die door andere zijn vervangen, wat het geval is bij herfinancieringsoperaties.

Tabel 2 – Hypothecaire lening : splitsing volgens bestemming (BVK)

	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop + verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinanciering en (externe)	Totaal
Aantal toegekende contracten in 2013	108.908	25.263	55.223	7.231	11.207	24.678	232.510
Aantal toegekende contracten tussen januari 2014 en eind juni 2015	170.894	39.320	97.119	11.516	24.103	78.014	420.967
Evolutie (van 2013 tot de periode die loopt van januari 2014 tot juni 2015, in %)	56,92%	55,64%	75,87%	59,26%	115,07%	216,13%	81,05%
Aandeel in het totaal aantal toegekende contracten in de periode die loopt van januari 2014 tot juni 2015	40,60%	9,34%	23,07%	2,74%	5,73%	18,53%	100,00%

Bron : BVK

2. Belang en evolutie van het aantal gevallen van problematische schulden

Om een stand van zaken te geven van het belang en de evolutie van het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast, stellen we de evolutie van vier categorieën indicatoren van de Centrale voor: het aantal geregistreerde kredietnemers in het negatieve luik van de CKP, het percentage achterstallige kredietnemers, de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer en het aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling.

2.1. Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers

Uit tabel 3 blijkt dat het aantal personen dat in het negatieve luik van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren is geregistreerd, sinds 2007 voortdurend is gestegen. Eind 2014 waren 350.000 personen voor minstens één wanbetaling in de CKP geregistreerd. Als de evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers zich tegen hetzelfde tempo als in de eerste 6 maanden van het jaar tot eind 2015 doorzet, halen we een nieuw record met 353.000 achterstallige kredietnemers, hetzij 0,74 % meer dan in 2014 en bijna 26,41 % meer dan in 2007. We stellen wel vast dat de verwachte stijging voor 2015 (+ 0,74 %) heel wat lager ligt dan het genoteerde gemiddelde sinds 2007 dat 3,29 % bedraagt. Als ze wordt bevestigd, kan deze relatief zwakke evolutie voor 2015 gezien worden als een teken dat wijst op een mogelijke ommekeer van de trend voor de toekomst.

Merk op dat de meeste kredietnemers die in de CKP zijn geregistreerd, slechts voor één achterstallig krediet zijn geregistreerd. Eind 2014 had slechts 47,9 % van de personen die in het negatieve luik van de CKP waren geregistreerd, te maken met meer dan één wanbetaling. Daarom kunnen we er moeilijk van uitgaan dat alle personen die in het negatieve luik van de Centrale zijn geregistreerd, overmatige schuldenlast hebben, ook al ligt het percentage van personen dat in het negatieve luik is geregistreerd en dat met meer dan één wanbetaling te maken heeft, hoog.

Tabel 3 - Evolutie van het aantal kredietnemers met een betalingsachterstand dat geregistreerd is in de CKP

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Eind juni 2015	Schatting aan het eind van 2015
Alle soorten overeenkomsten	279.429	285.595	300.296	308.803	319.092	330.129	341.416	350.635	351 932	353 234
(evolutie in %)		2,21%	5,15%	2,83%	3,33%	3,46%	3,42%	2,70%	0,37%	0,74%
Lening op afbetaling	150.826	156.420	167.336	173.165	175.935	176.676	178.164	177.342	174 803	172 300
(evolutie in %)		3,71%	6,98%	3,48%	1,60%	0,42%	0,84%	-0,46%	-1,43%	-2,84%
Verkoop op afbetaling	40.868	40.093	40.725	41.526	41.753	40.701	39.378	37.870	37 091	36 328
(evolutie in %)		-1,90%	1,58%	1,97%	0,55%	-2,52%	-3,25%	-3,83%	-2,06%	-4,07%
Kredietopening	138.974	142.117	150.279	157.473	166.624	183.738	197.615	211.715	217 385	223 207
(evolutie in %)		2,26%	5,74%	4,79%	5,81%	10,27%	7,55%	7,14%	2,68%	5,43%
Hypothecaire lening	36.253	36.521	38.178	38.882	40.109	41.583	43.574	45.294	45 102	44 911
(evolutie in %)		0,74%	4,54%	1,84%	3,16%	3,67%	4,79%	3,95%	-0,42%	-0,85%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Het blijkt ook interessant om de evolutie van het aantal wanbetalers voor elk type contract te onderzoeken. Wat het hypothecair krediet betreft, zal het aantal wanbetalers eind 2015 naar verwachting met 0,85 % dalen. Bij de verkopen op afbetaling is het aantal achterstallige kredietnemers in 2014 met 3,83 % gedaald en zal hun aantal in 2015 naar verwachting met 4,07 % afnemen. Voor de leningen op afbetaling zal het aantal wanbetalingen in 2015 naar verwachting met bijna 3 % afnemen. In 2014 registreerden we al een lichte daling van -0,46 %. Terwijl we voor alle andere kredietvormen evoluties vaststellen die de goede kant uitgaan, ziet het verhaal er voor kredietopeningen heel anders uit. Tussen 1 januari en 30 juni is het aantal wanbetalers bij kredietopeningen van 211.000 tot 217.000 gestegen. Als deze trend zich doorzet, zal het aantal wanbetalers bij kredietopeningen met 5,43 % toenemen. Tussen begin 2007 en juni 2015 is het aantal wanbetalers bij kredietopeningen met 56,42 % toegenomen, tegenover 24,94 % voor alle soorten contracten samen. Een dergelijke sterke stijging bij de kredietopeningen roept vragen op, vooral omdat het aantal toegekende contracten voor dit type product daalt.

Tabel 4 geeft de evolutie van het aantal wanbetalers in de verschillende gewesten van het land weer. Terwijl in 2014 het aantal wanbetalers in de drie gewesten toenam, stellen we in 2015 vast dat hun aantal naar verwachting met 1,16 % zal dalen in Vlaanderen. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in het Waals Gewest zal het aantal wanbetalers naar verwachting in 2015 blijven toenemen, maar minder sterk dan in de voorgaande jaren. In Wallonië zal het aantal wanbetalers naar verwachting met slechts 0,60 % stijgen, tegenover gemiddeld 2,33 % per jaar tussen 2007 en 2014. De verwachte evolutie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (+ 1,98 %) is ook lager dan de afgelopen jaren (jaarlijks gemiddelde van 5,12 %).

Tabel 4 - Gewestelijke evoluties van het aantal in de CKP geregistreerde kredietnemers met een betalingsachterstand

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Eind juni 2015	Schatting aan het eind van 2015
Brussel-Hoofdstedelijk Gewest	33.646	34.917	37.918	40.070	42.071	43.969	46.231	47.692	48.090	48.491
		3,78%	8,59%	5,68%	4,99%	4,51%	5,14%	3,16%	/	1,68%
Vlaams Gewest	107.421	110.258	116.284	119.619	124.066	127.732	130.848	132.962	132.190	131.422
		2,64%	5,47%	2,87%	3,72%	2,95%	2,44%	1,62%	/	-1,16%
Waals Gewest	128.412	129.895	135.175	137.713	140.733	144.627	147.998	150.873	151.323	151.774
		1,15%	4,06%	1,88%	2,19%	2,77%	2,33%	1,94%	/	0,60%

Bron: berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

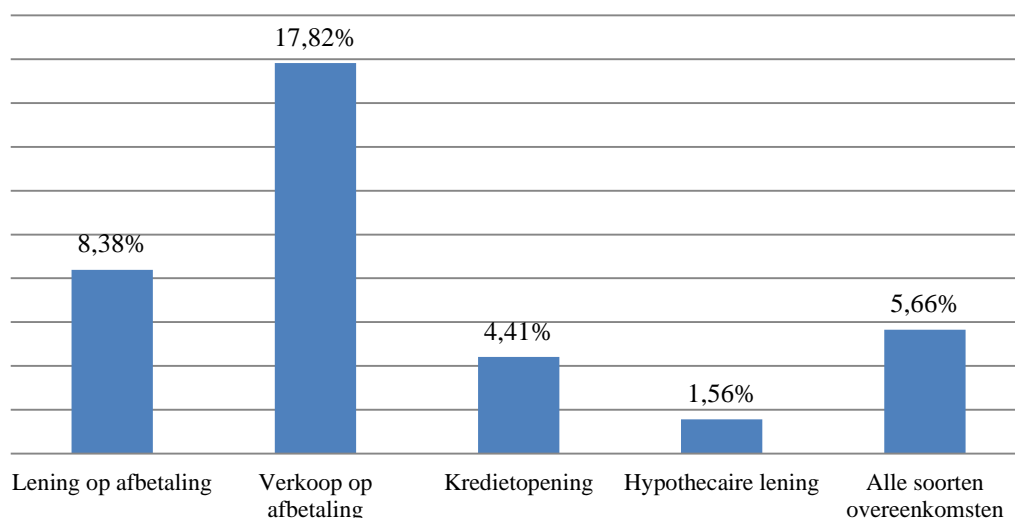
2.2. Het percentage achterstallige kredietnemers

U bekomt het percentage achterstallige kredietnemers door het aantal kredietnemers dat in het negatieve luik van de Centrale is geregistreerd, te delen door het aantal kredietnemers dat in het positieve luik is geregistreerd.

Deze alternatieve indicator laat toe om rekening te houden met het feit dat wij in de loop van de voorbije jaren een toename van het aantal kredietnemers hebben gekend. Tot op zekere hoogte lijkt het normaal dat het aantal wanbetalers toeneemt wanneer aan een groter aantal personen een krediet wordt toegekend. Het percentage achterstallige kredietnemers laat echter ook toe om in relatieve termen te redeneren. Op die manier kunnen wij de specifieke situatie voor de verschillende krediettypes en voor de verschillende delen van het land gemakkelijker vergelijken. Als wij rekening houden met het totale aantal toegekende kredieten, is het normaal dat het aantal wanbetalingen bij leningen op afbetaling hoger ligt dan bij verkopen op afbetaling, maar hoe zit het met het percentage achterstallige kredietnemers voor deze beide kredietcategorieën? Evenzo, als we rekening houden met het belang van zijn bevolking, zou het normaal zijn dat Vlaanderen meer wanbetalers telt dan Wallonië, maar wat met de vergelijking van het percentage achterstallige kredietnemers in elk van deze gewesten?

Eind juni 2015 was 5,66 % van het totale aantal Belgische kredietnemers voor minstens één niet-geregulariseerd achterstallig contract in de CKP geregistreerd (tegenover 5,52 % één jaar eerder). De onderstaande grafiek 1 laat toe om de percentages achterstallige kredietnemers specifiek voor elk krediettype te vergelijken. Uit die vergelijking komen vrij duidelijke verschillen naar voren wanneer wij consumentenkrediet en hypothecair krediet vergelijken. Bij hypothecair krediet ligt het percentage achterstallige kredietnemers beduidend lager dan bij producten op afbetaling: 1,56 % voor hypothecair krediet tegenover respectievelijk 8,38 % en 17,82 % voor leningen en verkopen op afbetaling. Ter herinnering: verkopen op afbetaling vertegenwoordigen slechts 2,23 % van de uitstaande kredieten.

Grafiek 1 - Percentage kredietnemers met een betalingsachterstand (eind juni 2015)

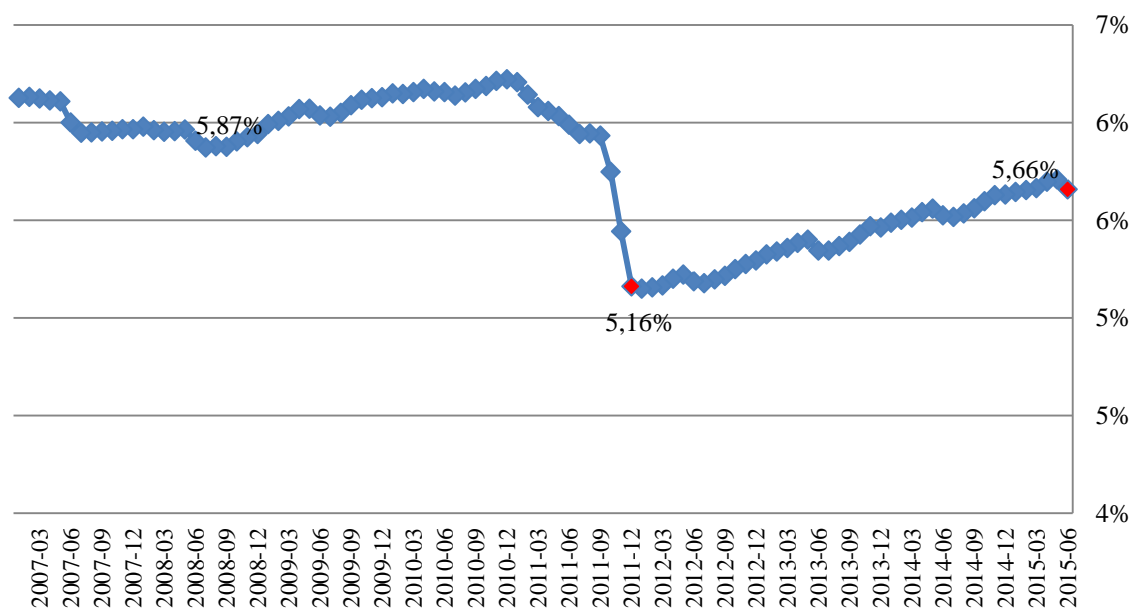

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Grafiek 2 hierna wijst in eerste instantie op een bescheiden daling van het percentage achterstallige kredietnemers tot en met het derde kwartaal van 2008. Daarna zien wij een omgekeerde trend. Deze laatste evolutie kan wijzen op een toename van het aantal gevallen van problematische schulden op het gebied van krediet als gevolg van de crisis. De overige statistieken die werden gebruikt om een beeld te schetsen van de evolutie van de overmatige schulden op het gebied van krediet, evolueren vanaf het einde van 2008 ook in de verkeerde richting. Een gelijkaardige conclusie bleek al uit de eerder voorgestelde evolutie van het aantal wanbetalers (zie tabel 3).

De vastgestelde forse daling tussen eind 2010 en eind 2011 kan worden verklaard door de stijging van het aantal kredietnemers die in de Centrale werden geregistreerd als gevolg van de verplichting om 'kleine kredietopeningen' te registreren. Tussen 2012 en eind juni 2015 is het percentage achterstallige kredietnemers gestegen van 5,15 % tot 5,66 %.

Grafiek 2 - Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

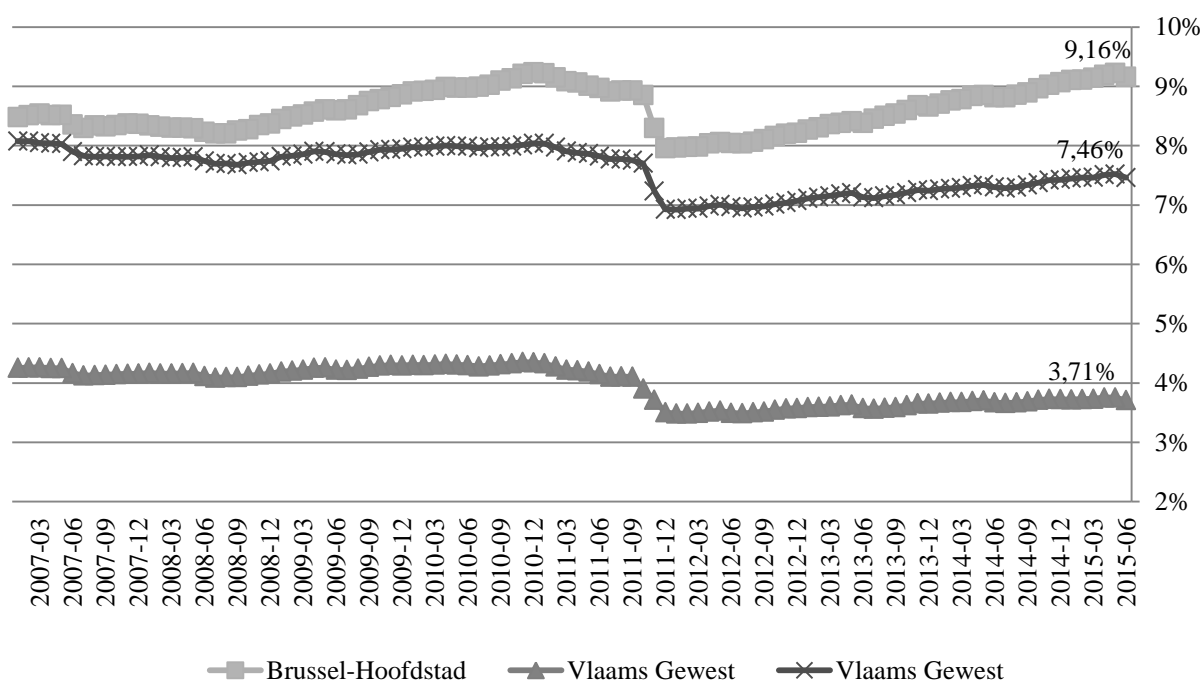
Hoe groot zijn de inter- en intragewestelijke verschillen op het gebied van problematische schulden? Uit onderstaande tabel 5 blijkt dat het aantal geregistreerde kredietnemers voor minstens één wanbetaling beduidend lager ligt in Vlaanderen (3,71 %) dan in Wallonië (7,46 %) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (9,16 %). Er zijn ook grote verschillen tussen de Belgische provincies merkbaar. Inwoners van Henegouwen hebben zonder meer het meeste met wanbetalingen op het gebied van krediet te maken.

Provincie Antwerpen	3,87%	Provincie Waals-Brabant	4,31%
Provincie Vlaams-Brabant	3,20%	Provincie Henegouwen	8,81%
Provincie Limburg	3,83%	Provincie Luik	7,58%
Provincie Oost-Vlaanderen	3,92%	Provincie Luxemburg	6,07%
Provincie West-Vlaanderen	3,60%	Provincie Namen	6,78%
Vlaams Gewest	3,71%	Vlaams Gewest	7,46%
Brussel-Hoofdstad	9,16%	Totaal België	5,66%

Bron : berekeningen OKS op basis van de CKP (NBB)

Grafiek 3 toont de evolutie van het percentage achterstallige kredietnemers in de verschillende gewesten van het land. De stijgende evolutie die wij sinds 2012 vaststellen, is beduidend groter voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In Vlaanderen echter is het percentage kredietnemers dat in het negatieve luik van de Centrale is geregistreerd, sinds het begin van 2012 nauwelijks gestegen.

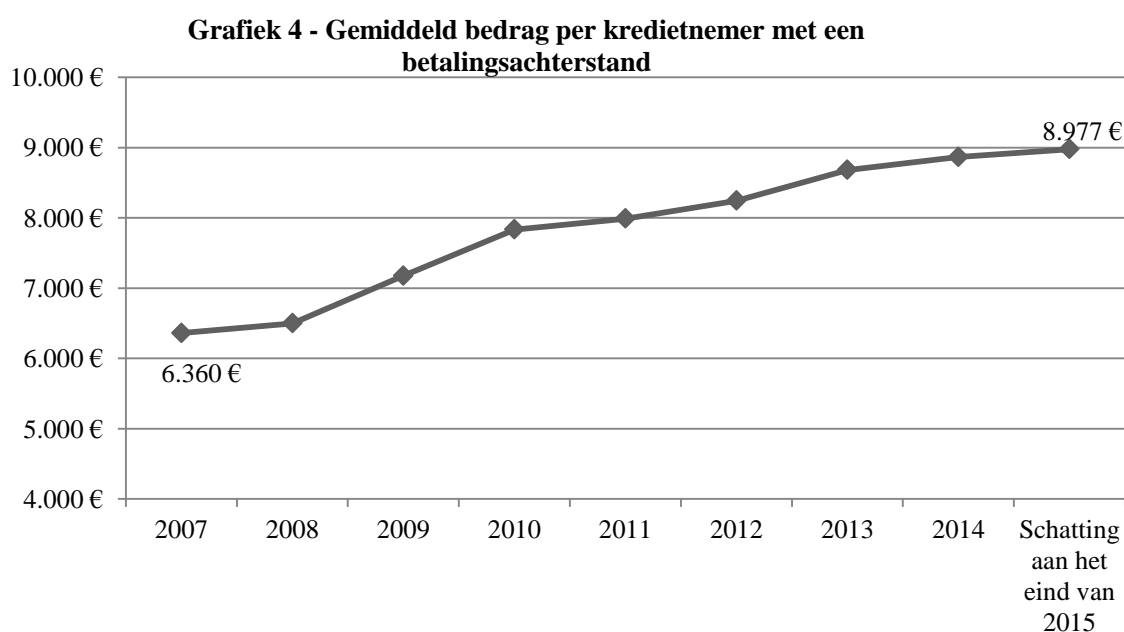
Grafiek 3 - Percentage van de kredietnemers met een betalingsachterstand (regionale evoluties in %)

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

2.3. Almaar meer wanbetalingen, maar ook almaar meer moeite om ermee om te gaan!

Door het totale bedrag van de onmiddellijk opeisbare sommen (zoals meegedeeld door de kredietverstrekkers) te delen door het aantal kredietnemers met minstens één wanbetaling, bekomen we de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer. Eind juni 2015 meldde de CKP een totale uitstaande schuld van iets meer dan 3,1 miljard voor 351.000 achterstallige kredietnemers. Gemiddeld had elke achterstallige kredietnemer die eind juni 2015 in de Centrale was geregistreerd, dus een uitstaande schuld van 8921 euro. De uitstaande schuld is de voorbije jaren fors gestegen en heeft een zeer hoog niveau bereikt in vergelijking met wat het voor de crisis was. Tussen 2007 en eind juni 2015 is de gemiddelde uitstaande schuld opgelopen van 6360 euro tot 8832 euro, hetzij een stijging van 41,15 %. Deze zeer snelle evolutie van de uitstaande schuld doet vermoeden dat wanbetalingen het gevolg zijn van situaties die over het geheel genomen almaar moeilijker beheersbaar zijn door de kredietnemers. Als de trend van de eerste 6 maanden van dit jaar zich doorzet, zal de gemiddelde uitstaande schuld per kredietnemer tegen eind 2015 oplopen tot 8977 euro.

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Opmerkelijk is dat heel wat achterstallige kredietnemers nog meer uitstaande schulden hebben. Uit de gegevens van de CKP van eind 2014 blijkt dat van de kredietnemers met één enkel al achterstallig geregistreerd contract, 40 % geregistreerd staat voor andere kredietcontracten waarvoor geen achterstal geldt. De kredietnemer moet de vervaldagen van deze andere schulden in acht nemen wanneer hij niet als wanbetaler voor die andere kredieten wil aanzien worden. Onder gemiddelde uitstaande schuld verstaan wij dus het gemiddelde van de onmiddellijk opeisbare schuld, die vaak slechts een deel is van de totale schuldenlast van achterstallige kredietnemers.

De omvang van de uitstaande schuld en de evolutie die ze de voorbije jaren heeft doorgemaakt, verschilt naargelang het type kredietcontract dat in aanmerking wordt genomen. Uit tabel 6 blijkt dat de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer voor een hypothecair krediet van 14.850 euro eind 2007 tot 30.025 euro eind 2015 is gestegen, hetzij een toename met 102,19 %. Omdat deze evolutie zich bij consumentenkredieten duidelijk minder snel heeft doorgezet, moeten we hieruit besluiten dat de omvang van de financiële problemen relatief sneller is toegenomen bij achterstallige kredietnemers voor een hypothecair krediet. Hoewel hypothecair krediet minder aanleiding geeft tot wanbetalingen, is de omvang van de wanbetalingen bij dit type contracten veel

groter dan bij consumentenkrediet. Bovendien bevestigen de eerste 6 maanden van 2015 deze trend, aangezien de uitstaande schuld bij hypothecair krediet met 7,17 % is toegenomen en eind dit jaar naar verwachting met 8,52 % zal zijn gestegen. Ze komt hiermee in de buurt van het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage van 10,14 % voor de periode tussen 2007 en 2014.

Tabel 6 - Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand per soort overeenkomst

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Eind juni 2015	Schatting aan het eind van 2015
Alle soorten overeenkomsten	6.360 €	6.498 €	7.176 €	7.834 €	7.989 €	8.245 €	8.682 €	8.865 €	8.921 €	8.977 €
(evolutie in %)		2,17%	10,43%	9,17%	1,98%	3,20%	5,31%	2,11%	/	1,27%
Lening op afbetaling	5.843 €	5.988 €	6.399 €	6.665 €	6.791 €	6.963 €	7.048 €	7.118 €	7.130 €	7.143 €
(evolutie in %)		2,48%	6,87%	4,16%	1,88%	2,54%	1,21%	0,99%	/	0,35%
Verkoop op afbetaling	1.447 €	1.429 €	1.455 €	1.501 €	1.515 €	1.493 €	1.455 €	1.406 €	1.363 €	1.322 €
(evolutie in %)		-1,21%	1,82%	3,10%	0,93%	-1,45%	-2,52%	-3,37%	/	-5,96%
Kredietopening	2.134 €	2.169 €	2.267 €	2.390 €	2.486 €	2.500 €	2.399 €	2.302 €	2.247 €	2.193 €
(evolutie in %)		1,68%	4,51%	5,42%	4,02%	0,54%	-4,03%	-4,04%	/	-4,74%
Hypothecaire lening	14.850 €	15.116 €	17.889 €	21.232 €	21.858 €	23.362 €	27.014 €	28.823 €	30.025 €	31.278 €
(evolutie in %)		1,79%	18,34%	18,69%	2,95%	6,88%	15,63%	6,70%	/	8,52%

Bron : berekeningen OKS op basis van de CKP (NBB)

We hebben al aangetoond dat bepaalde gewesten van het land relatief meer achterstallige kredietnemers tellen dan andere. Hoe hoog is de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer? Uit tabel 7 hierna blijkt dat hoewel er in Vlaanderen minder sprake is van wanbetaling (zie tabel 5), de uitstaande bedragen veel hoger liggen. Eind juni 2015 bedroeg de gemiddelde uitstaande schuld in Vlaanderen 10.281 euro, tegenover 8405 euro in het Waals Gewest en 8952 euro in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In de loop van 2015 zal naar verwachting de uitstaande schuld in alle gewesten van het land verder oplopen. Deze trend zal zich in het Waalse Gewest lichtjes sneller doorzetten.

Tabel 7 – Gemiddeld achterstallig bedrag per kredietnemer met een betalingsachterstand (regionale evoluties)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Eind juni 2015	Schatting aan het eind van 2015
België	6.360 €	6.498 €	7.176 €	7.834 €	7.989 €	8.245 €	8.682 €	8.865 €	8.921 €	8.977 €
		2,17%	10,43%	9,17%	1,98%	3,20%	5,31%	2,11%	/	1,27%
Brussel-Hoofdstedelijk Gewest	5.866 €	6.365 €	7.376 €	8.074 €	8.197 €	8.105 €	8.729 €	8.896 €	8.952 €	9.009 €
		8,51%	15,88%	9,46%	1,52%	-1,11%	7,69%	1,91%	/	1,27%
Vlaams Gewest	7.143 €	7.442 €	8.304 €	9.017 €	9.204 €	9.592 €	10.000 €	10.202 €	10.281 €	10.360 €
		4,19%	11,58%	8,59%	2,07%	4,21%	4,26%	2,02%	/	1,55%
Waals Gewest	5.961 €	5.897 €	6.387 €	6.999 €	7.194 €	7.495 €	8.007 €	8.317 €	8.405 €	8.494 €
		-1,08%	8,32%	9,57%	2,79%	4,18%	6,83%	3,87%	/	2,12%

Bron : berekeningen OKS op basis van de CKP (NBB)

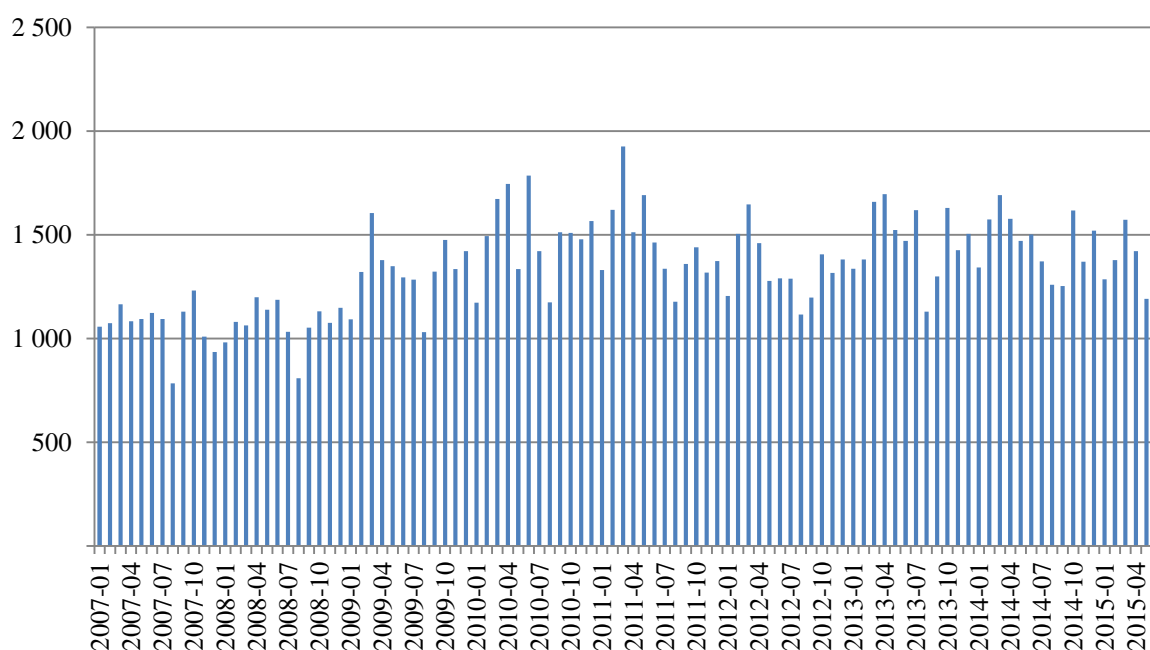
2.4. Gegevens over collectieve schuldenregeling

Particulieren met overmatige schuldenlast kunnen een collectieve schuldenregeling aanvragen. Wanneer aan de wettelijke voorwaarden is voldaan, oordeelt de rechter van de arbeidsrechtbank dat de aanvraag toelaatbaar is en wordt die in de CKP geregistreerd. Zodra de procedure voor collectieve schuldenregeling wordt opgestart, worden twee doelstellingen nagestreefd: de persoon met overmatige schuldenlast de gelegenheid bieden om zijn schulden in de mate van het mogelijke te betalen en toch een menswaardig bestaan te leiden. Omdat bepaalde gegevens in verband met de procedure voor collectieve schuldenregeling in de CKP worden bijgehouden, vinden wij hierin een bijkomende indicator die toelaat om de overmatige schuldenlast te beoordelen. Eind juni 2015 zaten 97.790 personen in België in een procedure voor collectieve schuldenregeling, hetzij iets meer dan 1 % van de meerderjarige Belgische bevolking.

De evolutie van het aantal nieuwe berichten van toelaatbaarheid (zie grafiek 5 hierna) geeft een indicatie van het aantal nieuwe gevallen van overmatige schuldenlast. Deze variabele wordt waarschijnlijk door de economische conjunctuur beïnvloed. Een stijging van het aantal toegelaten procedures wijst op een groter aantal aanvragen. Een grotere terugval op deze procedure kan op zijn beurt gezien worden als het teken dat huishoudens het financieel moeilijker hebben.

Uit grafiek 5 en tabel 8 hierna blijkt dat in 2009 en meer nog in 2010 en 2011 het maandelijks gemiddelde van nieuwe berichten van collectieve schuldenregeling die in de Centrale werden geregistreerd, is toegenomen. We zien dus duidelijk de gevolgen van de crisis. In de loop van 2014 werden elke maand gemiddeld 1463 nieuwe procedures toelaatbaar verklaard door de rechters van de arbeidshoven en -rechtbanken, hetzij evenveel als voor de periode die onmiddellijk op de crisis volgde. In de eerste 6 maanden van dit jaar hebben we een maandelijks gemiddelde van 1384 nieuwe procedures geregistreerd, wat minder is dan de afgelopen twee jaar. Die daling in het tempo van nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling is bemoedigend. We blijven wel nog ver verwijderd van de 1000 geregistreerde nieuwe procedures van voor 2009.

Grafiek 5 - Aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling

Bron: Grafiek en berekeningen OKS op basis van gegevens van de CKP (NBB)

Tabel 8 - Maandelijks gemiddelde van het aantal nieuwe procedures

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 (op basis van de eerste 6 maanden)
1.065	1.075	1.326	1.489	1.463	1.341	1.473	1.463	1.384

Bron : berekeningen OKS op basis van de CKP (NBB)

3. Conclusies en nuancering

Na deze analyse stellen we vast dat de indicatoren voor problematische schulden en overmatige schuldenlast afgeleid uit de gegevens van de CKP, dezelfde richting uitgaan als in 2014. Zowel de analyse van de wanbetaling (aantal achterstallige kredietnemers, aantal niet-geregulariseerde contracten, gemiddelde uitstaande schuld enz.) als die van de evolutie van het aantal nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling doen ons besluiten dat in de loop van de eerste 6 maanden van 2015 het aantal gevallen van problematische schulden en overmatige schuldenlast blijft toenemen. Sommige evoluties wakkeren echter bij ons de hoop aan dat we in de volgende kwartalen misschien een omgekeerde trend en een daling van de financiële problemen bij huishoudens kunnen zien. Ten eerste zal naar verwachting het aantal achterstallige kredietnemers in 2015 slechts met 0,74 % toenemen tegenover gemiddeld 3,29 % per jaar tussen 2007 en 2014. Voor het eerst sinds 2007 is het aantal wanbetalers in Vlaanderen zelfs gedaald in het eerste semester. Ten tweede is de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer in het eerste semester van 2015 blijven stijgen, maar minder snel dan in de voorgaande jaren. De toename zal naar verwachting 1,27 % bedragen in 2015 tegenover gemiddeld 4,91 % per jaar tussen 2007 en 2014. Ten derde hebben we in de loop van het eerste semester van 2015 een maandelijks gemiddelde van 1384 nieuwe procedures voor collectieve schuldenregeling geregistreerd, terwijl dit gemiddelde sinds 2010 1445 nieuwe procedures bedroeg. Het is voor het eerst sinds het begin van de crisis dat we een zo trage stijging van deze indicatoren voor overmatige schuldenlast zien.

De zwakke economische conjunctuur die wij sinds 2008 kennen, verklaart zonder enige twijfel de financiële moeilijkheden waarmee de huishoudens worden geconfronteerd en de toename van het fenomeen van de overmatige schuldenlast. De economische vooruitzichten voor 2015 zijn lichtjes gunstiger met een bescheiden economisch herstel. Omdat de inflatie beperkt blijft, mogen we ons verwachten aan een lichte koopkrachtverhoging. Jammer genoeg zal het werkloosheidspercentage eind 2015 naar verwachting op hetzelfde peil als eind 2014 blijven. Hoewel het economisch herstel zich aankondigt, lijkt het sociaal herstel nog op zich te laten wachten. Pas als dit herstel goed is ingezet, zal het met de statistieken over overmatige schuldenlast de goede richting uitgaan.